

2.3 ПРИКЛАДИ НОРМУВАННЯ

ЗУБОРІЗНИХ ОПЕРАЦІЙ

Одним з найскладніших видів обробки металів по кінематиці і конструкції ріжучого інструменту є зубообробка. Різноманітні способи обробки зубчастих вінців пропонують різну кінематику навіть при одному і тому самому методі обробки (методів обробки зубчастих вінців два: 1 – метод копіювання. 2 – метод обкатки). Основний час, витрачає мий на обробку залежить від взаємного переміщення ріжучого інструменту і заготовки і швидкості переміщення їх один відносно другого.

Формула для визначення основного часу при зубообробці лезовим інструментом приведені в таблиці 2.1 (ст. 21).

Визначення:

t_e – основний час обробки за один прохід;

l – довжина обробки в напрямлені подачі;

l_1 – величина врзання і перебігу інструменту;

z – число зубів нарізує мого колеса;

n – частота обертання інструменту, хв.;

S_0 – подача інструменту на один оберт заготовки;

k – число заходів фрези;

q - число одночасно оброблюваних деталей;

m – модуль;

S_{kp} – подача на один оберт інструмента;

h – висота зуба;

$S_{рад}$ – радіальна подача інструмента, мм/хід;

S_m – хвилинна подача;

t – час на поділ;

z_i - число зубів ріжучого інструмента;

$n_{дох}$ -число подвійних проходів довбача.

Табл. 2.1

Розрахунок формули для визначення основного часу при зубообробці.

Верстати	Метод обробки	Формула
Зубо і шліцефрезерні, працюючі методом обкатки.	Нарізні циліндричних коліс і шліців методом обкатки.	$t_o = \frac{(l + l_1)z}{nS_o kq}$
Зубодовбальні	Зубодовбання методом обкатки	$t_o = \frac{\pi Z_i i}{n_{дов.х} S_{кр}} + \frac{h}{n S_{рад}}$
Зубофрезерні полу автомати с автоматичним циклом тиску	Зубонарізання методом копіювання	$t_o = \frac{(l + l_1)z}{S_m} + \frac{(l + l_1)z}{S_{ох}} + tz$
Шевінгувальні	Зубошевінгування металевим дисковими шеверами	$t_o = \frac{lz}{S_o z_i n}$

ПРИКЛАД - ЗУБОФРЕЗЕРУВАННЯ ПО МЕТОДУ ОБКАТКИ

Завдання. Визначити норму штучного часу на операцію нарізання зубів циліндричного зубчастого колеса черв'ячною фрезою (рис. 5, див. ст.. 22)

Вихідні дані.

Деталь – колесо зубчасте. $z=42$. $m=3$ мм. Ширина вінця $t_0=30$ мм: степінь точності восьма; параметр шорсткості $R_a=2,5$ мкм; матеріал – сталь 40Х з $G_в=700$ МПа; маса деталі 2 кг. Число одночасно оброблюємих заготовок $q=5$. Модель верстата – 5К324. Фреза черв'ячна. $m=3$ мм. $D_{cp}=70$ мм. $L_p=60$ мм, число заходів 3, матеріал ріжучої частини – Р6М5. Встановлення деталі на оправці з кріпленням гайкою. Тип виробництва – великосерійний.

Рішення

1. Розрахунок основного часу.

1.1. **Розраховані розміри обробки:** $z=42$. $m=3$ мм. $l=l_1$. $q=30$ $S=150$ мм: число робочих ходів $i=1$.

Глибина різання $t=2,2m=2.2 \cdot 3=6,6$ мм.

Довжина робочого ходу фрези $L_{рх}=l+l_1$ величина врізання і пробігу $l_1=30$ мм (4, додаток 1, лист 9):

$$L=150+30=180 \text{ мм.}$$

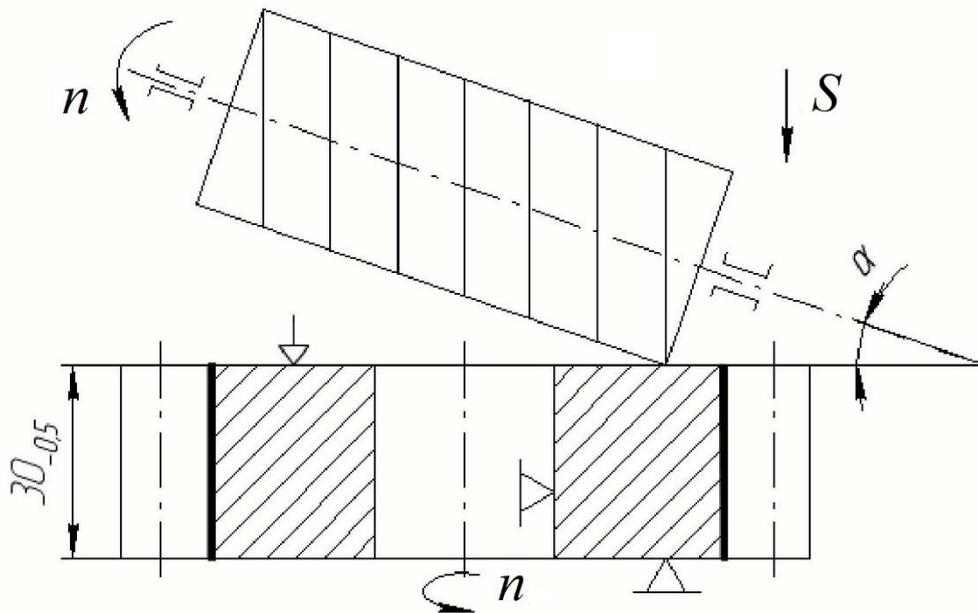

Рис. 5. Схема обробки. Приклад 6

1.2. По нормативам (6), а також паспортним даним верстата визначається осьова подача, швидкість різання і частота обертання фрези:

$$S_0=1 \text{ мм/об; } V=42 \text{ м/хв; } n=190 \text{ хв}^{-1}.$$

1.3 Основний час:

$$t_o = \frac{(l + l_1)z}{nS_0k} = \frac{180 \cdot 42}{190 \cdot 1 \cdot 1} = 39,5 \text{ хв.}$$

2. Допоміжний час:

2.1 **Час на встановлення і зняття першої заготовки 0,12 хв.** Кожній наступній – **0,14 хв** (4 карта 18, лист 1), **на закріплення і відкріплення заготовки**

– 0,19 хв (4, карта 18, лист 3).

Таким чином, повний час на встановлення:

$$T_{0,уст} = 0,12 + 0,14 + 0,19 = 0,71 \text{ хв.}$$

2.2. *Допоміжний час зв'язаний з переходом:*

$$t_{в.пер} = 0,02 \text{ хв. (4, карта 33, лист 2).}$$

2.3. *Повний допоміжний час:*

$$T_{дон} = 0,71 + 0,02 = 0,73 \text{ хв.}$$

3. *Оперативний час:*

$$t_{он} = t_0 + t_в = 39,5 + 0,73 = 40,23 \text{ хв.}$$

4. *Час на обслуговування робочого місця складає 4,5% від $t_{он}$ (4.карта 45)*

$$T_{об} = t_{он} * 0,045 = 40,23 * 0,045 = 1,91 \text{ хв.}$$

5. *Час на відпочинок і особисті потреби дорівнює 4% від $t_{он}$ (4. карта 45)*

$$t_{ом. н} = t_{он} * 0,04 = 1,6 \text{ хв.}$$

6. *Норма штучного часу:*

$$T_{шт} = \frac{t_{оп} + t_{об} + t_{онм}}{S_M} = \frac{40,23 + 1,91 + 1,6}{5} = 8,75 \text{ хв.}$$

ПРИКЛАД - ЗУБОФРЕЗЕРУВАННЯ ПО МЕТОДУ КОПІЮВАННЯ.

Завдання. *Визначити штучний час на операцію нарізання зубів циліндричного зубчатого колеса дисковою модульною фрезою по методу копіювання (рис б).*

Вихідні данні.

Деталь – колесо зубчате. $z=30$, $m=4$ мм, ширина вінця $l_д=30$ мм; степінь точності -9; параметр шорсткості $R_a=2,5$ мкм, матеріал – сталь 40Х. $G_в=700$ МПа: верстат горизонтально фрезерний 6Р81: пристрій – ділильна головка, фреза дискова модульна; $D=80$ мм, $m=4$ мм, $z=12$, число одночасно оброблюємих заготовок $q=5$; матеріал різальної частини – Р6М5; маса деталі 1,5 кг. Робота з охолодженням. Тип виробництва – великосерійний.

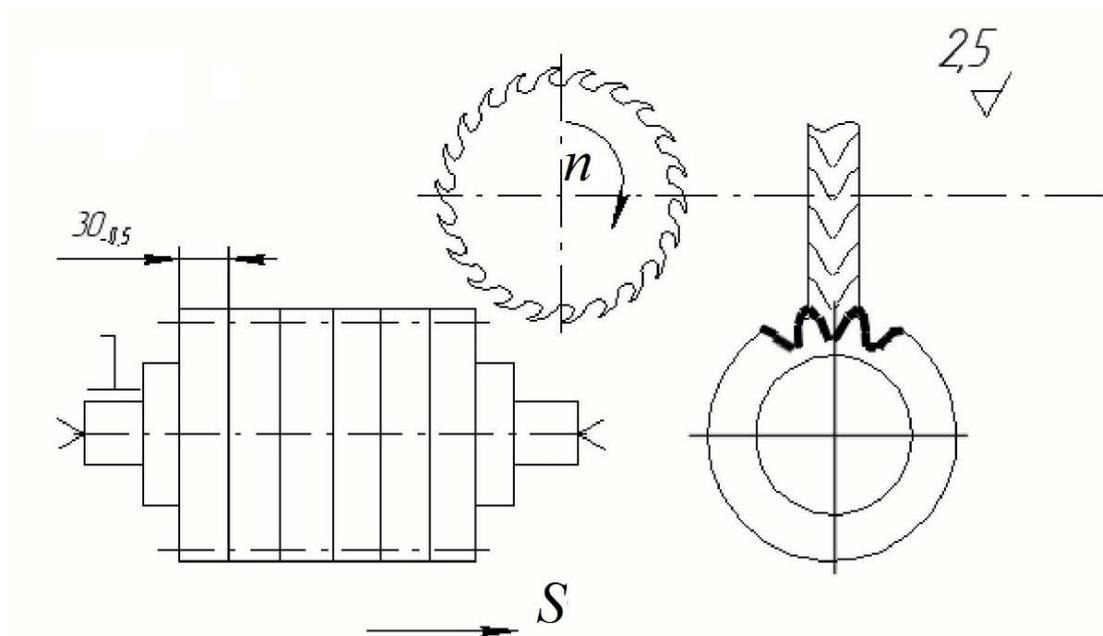

Рис.6. Схема обробки. Приклад 7

Рішення

1. Розрахунок основного часу.

1.1 Розрахункові розміри обробки: $z=30$, $m=4$ мм. $l=l_d$, $q=30*5=150$ мм; число робочих ходів $l=1$. Глибина різання дорівнює висоті зуба: $t=h=2,2$, $m=2,2*4=8,8$ мм. Довжина робочого ходу стола $L_{дх}=l+ l_1+ l_2$; при чистовій обробці, діаметр фрези 80 мм і $t=8,8$ мм, $l_1=28*2=56$ мм (4, додаток 1. лист 3).

1.2 По нормативам (6) а також паспортним даним верстата визначається хвилинна подача: $S_m=115$ мм/хв.

2. Визначення допоміжного часу.

2.1. Час на встановлення і зняття деталі $t_{в.уст1}=0,39$ хв (4, карта 7, лист 1, поз. 7).

Час встановлення ще чотирьох деталей $t_{в.уст2}=0,11*4=0,44$ хв.

Спільний час $t_{в.уст}=0,39+0,44=0,83$ хв.

2.2. Час зв'язаний з переходом $t_{о.пер1}=0,17$ хв (4, карта 27, лист 1, поз. 2). Час необхідний на поворот ділильної головки на одну позицію $t_{о.пер2}=0,04$ хв (4, карта

27, лист 1, поз. 17). Спільний час, зв'язаний з переходом $t_{0,пер}=0,17+0,04*29=1,29$ хв.

2.3. Час на вимір буде перекриватися основним часо і тому в розрахунок штучного часу не входить.

2.4. Спільний допоміжний час

$$t_b = t_{b,уст} + t_{b,пер} = 0,83 + 1,29 = 2,12 \text{ хв.}$$

3. Оперативний час

$$t_{оп} = t_b + t_v = 53,5 + 2,12 = 55,62 \text{ хв.}$$

4. Час на обслуговування робочого місця 4% від $t_{оп}$ (4, карта 45)

$$t_{вр} = t_{оп} * 0,04 = 55,62 * 0,04 = 2,22 \text{ хв.}$$

5. Час на відпочинок і особисті потреби дорівнює 4% від $t_{оп}$ (4, карта 46)

$$t_{ом.п} = t_{оп} * 0,04 = 55,62 * 0,04 = 2,22 \text{ хв.}$$

6. Норма штучного часу

$$T_{шт} = \frac{t_{оп} + t_{об} + t_{онм}}{S_M} = \frac{55,62 + 2,22 + 2,22}{5} = 12,01 \text{ хв.}$$

ПРИКЛАД - ЗУБОДОВБАННЯ ПО МЕТОДУ ОБКАТКИ

Завдання. *Визначити штучний час на чистову обробку зубів циліндричного зубчатого колеса довбачем по методу обкатки (рис 7, див. ст. 25).*

Вихідні данні.

Деталь – колесо зубчате. $z=52$, $m=4$ мм, ширина вінця $l_d=40$ мм; параметр шорсткості $R_a=2,0$ мкм, степінь точності 8, матеріал – сталь 40X. HB=180. Заготовка с попередньо прорізаними зубами, припуск на обробку по міжцентровій відстані $h=0,8$ мм. Верстат зубодовбальний 5M14: Довбач дисковий прямозубий; $D=100$ мм, $m=4$ мм, $у=5^\circ$, сталь – P6M5; Робота з охолодженням. Установка заготовки на оправку з кріпленням гайкою. Маса деталі 1,5 кг. Виробництво - великосерійне.

Рішення

1. Розрахунок основного часу.

1.1 Розрахункові розміри обробки: $z=52$, $t=4$ мм. $l=l_0$, число робочих ходів $l=1$. Глибина різання $0,8$ мм. Довжина робочого ходу довбача $L_{dx}=l_0+l$; Перебіг довбача на дві сторони по ширині вінця до 51 мм; $l_1=8$ мм (6, додаток 14).

Відповідно. $L_{rx} = 30+8 = 38$ мм.

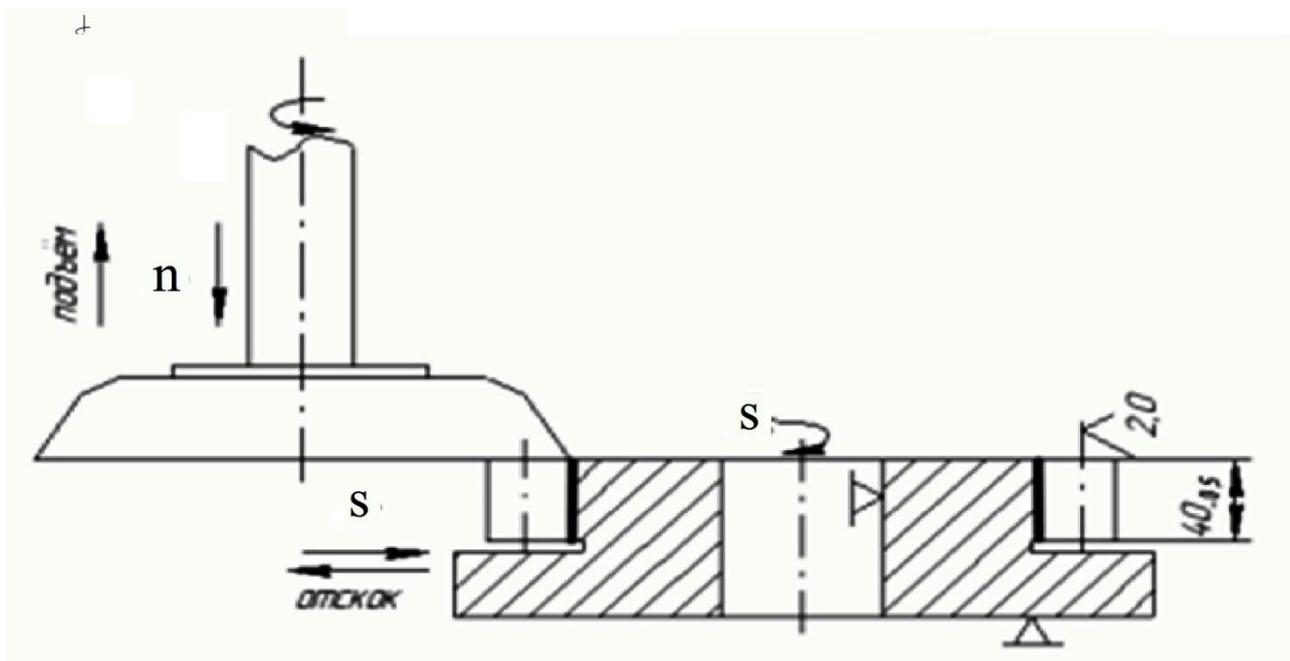
1.2 По нормативам (6) а також паспортним даним верстата визначається колова і радіальна подачі, швидкість різання, число двійних проходів довбача:

$$S_{кр}=0,24 \text{ мм/под.хв.}; \quad S_{рад}=0,048 \text{ мм/дв.хід};$$

$$V=30,4 \text{ м/хв.}; \quad n_{дв.х}=400 \text{ дв.х/хв.}.$$

1.3 Основний час:

$$t_0 = \frac{\Pi m z i}{n_{дв.х} S_{кр}} + \frac{h}{n S_{рад}} = \frac{3,14 \times 4 \times 52 \times 1}{400 \times 0,24} + \frac{0,8 \times 8,8}{400 \times 0,048} = 7,3 \text{ хв.}$$

Мал. 7. Схема обробки. Приклад 8

2. Визначення допоміжного часу:

2.1. Час на встановлення і зняття деталі:

$$t_{в.уст1}=0,12 \text{ хв (4, карта 18, лист 1).}$$

Час на закріплення і відкріплення заготовки :

$$t_{в.уст2}=0,19 \text{ хв. (4, карта 18, лист 3, поз. 39).}$$

Загальний допоміжний час :

$$t_{в.уст}=0,12+0,19=0,31 \text{ хв.}$$

2.2. Час зв'язаний з переходом:

$$t_{о.пер}=0,02 \text{ хв. (4. Карта 33, лист 2, поз. 28).}$$

2.3. Час на вимірювання ϵ перекриваємим.

2.4. Загальний допоміжний неперекриваємий час,

$$t_{\epsilon} = t_{в.уст} + t_{о.пер} = 0,31 + 0,02 = 0,33 \text{ хв.}$$

3. Оперативний час:

$$t_{он} = t_0 + t_{\epsilon} = 7,3 + 0,33 = 7,63 \text{ хв.}$$

4. Час на обслуговування робочого місця 4% від $t_{он}$: (4, карта 45):

$$T_{обс} = t_{он} * 0,04 = 7,63 * 0,04 = 0,3 \text{ хв.}$$

5. Час на відпочинок і особисті потреби дорівнює 4% від $t_{он}$ (4, карта 46):

$$T_{відн} = t_{он} * 0,04 = 0,3 \text{ хв.}$$

6. Норма штучного часу:

$$T_{шт} = t_{он} + T_{обс} + T_{відн} = 7,63 + 0,3 + 0,3 = 7,69 \text{ хв.}$$

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДО ЛАБОРАТОРНОЇ РОБОТИ №3 (МБК-27)

Прочитайте уважно теоретичні відомості до виконання лабораторної

роботи і конспект лекцій та дайте відповіді на питання.

- 1 Якими параметрами характеризується точність відливки?
- 2 Вкажіть кількість класів точності розмірів для відливки.
- 3 Вкажіть кількість ступенів жолоблення для відливок.
- 4 Вкажіть кількість ступенів точності для відливок.
- 5 Вкажіть кількість класів точності мас для відливок.
- 6 Вкажіть послідовність запису технічних вимог на виготовлення відливок.
- 7 наведіть приклади умовних позначень точності та номінальних мас відливок.